

# తెలుగు నాట వ్యవసాయ రంగంలో నాలుగు దశాబ్దాల పరిణామాలు

తెలుగు నాట అత్యంత భారీ పరిశ్రమ వ్యవసాయం. 75% శ్రామికులకు ఉపాధి కల్పించే ప్రధాన రంగం. పెరుగుతున్న జనాభాకు ఉపాధి అవకాశాలను అందించగల రంగం. శాస్త్రీయ అభివృద్ధి వ్యవసాయ రంగములో విప్లవాత్మక మార్పులను తెచ్చిపెట్టింది. భోజనం మాత్రమే కాకుండా ఇతర జీవితావసరములను సమకూర్చుకునే ఆర్థిక స్తోమతను కూడా ఈ రంగం కల్పిస్తున్నది. ఇటీవలి కాలంలో భారతదేశ వ్యవసాయ రంగములో గొప్ప మార్పులు వచ్చినవి. ఆంధ్రప్రదేశ్ ఆగ్రస్థానంలో నిలబడి నూతన వ్యవసాయ ప్రక్రియను నిర్వహిస్తున్నది. స్వాతంత్రానంతర గత నాలుగు దశాబ్దాల పరిణామాలు అత్యంత ఆసక్తికరమైనవి.

స్వాతంత్రానికి పూర్వం నాలుగు దశాబ్దాల సుదీర్ఘ కాలంలో నిర్వహించబడిన సంఘటిత జాతీయ స్వాతంత్ర్య ఉద్యమాలలో రైతాంగం యొక్క పాత్ర అద్వితీయమైనది. బ్రిటీష్ సామ్రాజ్యవాదులు తమ రాజ్యాధికారాన్ని సుస్థిరము చేసుకొనడానికై స్వదేశీ భూస్వామ్య రాచరిక వర్గాలపైననే ఆధారపడినారు. అసలు మనదేశములో వర్గరహితమైన గ్రామీణ జీవితములో భూస్వామ్య వర్గాన్ని సృష్టించి పోషించడములో బ్రిటీష్ సామ్రాజ్యవాదులు గొప్ప పాత్రను నిర్వహించినారు. సంస్థానాలు, రాచరికాలను కాపాడడంలో కూడా గొప్ప పాత్ర నిర్వహించినారు. పూర్వ ధర్మ భూస్వామ్య వ్యవస్థ గ్రామీణ ప్రజల జీవితాన్ని దుర్భరము చేసింది. స్వాతంత్ర పోరాటాలలో ప్రత్యక్ష పాత్ర నిర్వహించిన గ్రామీణ ప్రజలు, వారి ప్రతినిధులు తమ పోరాటాల ద్వారా బ్రిటీష్ సామ్రాజ్యవాదంతో పాటు భూస్వామ్య వ్యవస్థను కూడా కూలద్రోయాలని ఆకాక్షించారు. 40వ దశకంలో వీరోచితంగా నిర్వహించబడిన రైతుపోరాటాలు దీనికి ప్రబలతార్కణం. బెంగాలులో జరిగిన కౌలు రైతుల తెభాగా పోరాటం, కాశ్మీరులో భూసంస్కరణల కొరకు మహారాజుకు వ్యతిరేకంగా నిర్వహించబడిన ఉద్యమం, ట్రావెన్ కూర్, కొచ్చిన్ సంస్థానంలో జరిగిన రైతుల పోరాటాలు, హైదరాబాద్ సంస్థానంలో భూస్వామ్య వర్గానికి వ్యతిరేకంగా తెలంగాణా ప్రాంతములో నిర్వహించబడిన వీరోచిత విప్లవ సాయుధ పోరాటం ఇవన్నీ మన సామ్రాజ్య వ్యతిరేక భూస్వామ్య వ్యతిరేక పోరాటములో సువర్ణాక్షరాలతో లిఖించదగిన ఘట్టాలు.

స్వాతంత్ర్యానంతరం ఈ రైతు పోరాటాలు తమ ప్రప్రథమ విజయ పతాకాన్ని ఎగురవేసినవి. కొద్ది మాసాల తరతమ తేడాలున్నప్పటికీ దేశ వ్యాపితంగా జాగీరుదారీ, జమిందారీ వ్యతిరేక చట్టాలు ఆమోదించబడి అమలుపరచబడినవి. ఆంధ్ర ప్రాంతములో జమిందారీ రద్దు చట్టం, తెలంగాణా ప్రాంతములో జాగీరుదారీ మొదలగు వ్యవస్థల రద్దు చట్టాలు అమలులోకి వచ్చినవి. భూకేంద్రీకరణ కొంతవరకు తగ్గినప్పటికీ వేలాది ఎకరాలతో కూడిన గ్రామాలకు గ్రామాలు తమ జాగీరులు, జమీనులు, అగ్రహారాలు, ఇనాములుగా తమపాదాల క్రింద తొక్కిపెట్టిన ప్యూడల్ వ్యవస్థ బ్రద్దలు కొట్టబడింది. లక్షలాది రైతులు శతాబ్దాల తరువాత స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర వాయువును పీల్చుకోగలిగినారు. నిజంగా ఈ 40వ దశకం ఒక దోపిడీ వ్యవస్థను అంతమొందించి నూతన శకానికి శ్రీకారం చుట్టింది. ప్యూడల్ వ్యవస్థలోని ఒక శత్రువర్గాన్ని అంతమొందించిన రైతు ఉద్యమాలు అంతటితో విశ్రమించలేదు. అర్థ ప్యూడల్ వ్యవస్థగా వేలాది ఎకరాలపై యాజమాన్యపు హక్కులు చెలాయించే నిరంకుశ భూస్వామ్య వర్గానికి వ్యతిరేకంగా పోరాటాలను ఉధృతం చేసినవి. దున్నేవానికే భూమి అను నినాదముతో లక్షలాది కౌలు రైతులు ప్రభుత్వ బంజరులపై పట్టాలు ఇమ్మని లక్షలాది వ్యవసాయ కార్మికులు, గ్రామీణ పేదలు విజృంభించినారు. 1959వ దశకం ఈ పోరాటాలలో ప్రారంభమైంది. జమిందారీ రద్దు, జాగీర్దారీ రద్దు, ఇనాందారీ రద్దు చట్టాలను చిత్తశుద్ధితో అమలుపరచడానికై ఆంధ్రప్రదేశ్‌లోని దాదాపు అన్ని జిల్లాలలో రైతులు, గ్రామీణ పేదలు తమ నిరంతర పోరాటాలను నిర్వహించారు. తత్ఫలితంగా పై చట్టాలను అమలు జరిపించుకోవడంతో పాటు భూములపై గరిష్ట పరిమితిని విధిస్తూ, కౌలుదారులను రక్షిస్తూ కౌలు రేట్లను క్రమబద్ధం చేసే చట్టాలు ఆమోదించబడినవి. సవరించబడినవి.

40వ దశకంలో ప్రారంభమైన భూస్వామ్య వ్యతిరేక పోరాటములోని రెండవ అధ్యాయం గత నాలుగు దశాబ్దాల కాలంలో కొనసాగింది. ఇంకా కొనసాగుతున్నది. అయితే భూసంస్కరణల చట్టం, కౌలుదారీ చట్టం, బంజరు భూములు పంపక నిబంధనలు ప్రజా పోరాటాల ఫలితంగా రెండు మూడు పర్యాయాలు సవరించబడినవి. ప్రతి సవరణ రైతాంగం భూమిలేని పేదలకు అనుగుణంగా తేబడింది. రైతు పోరాటాలు స్థానికంగా రాష్ట్ర వ్యాపితంగా అనేక విజయాలు సాధించినవి. చట్టాలను సాధించడంలో రైతులు సమరశీల త్యాగపూర్వక పోరాటాలు కీలకమైన పాత్ర నిర్వహించినప్పటికీ ఈ చట్టాలను ఆచరణలో అమలు పరచడంలో నీరుగార్చుతూ, నిష్ప్రయోజనం చేయడంలో భూస్వామ్య వర్గ దృష్టితో పనిచేసే అధికార బృందం అనేక అవరోధాలను సృష్టించింది. భూస్వాములతో కుమ్మకై మోసపూరిత పట్టాలను సృష్టిస్తూ అనవసర వ్యాజ్యాలను పెంచుతూ కోర్టుల చుట్టూ రైతాంగాన్ని త్రిప్పి విసిగించడం జరిగింది. అసంఘటిత రైతాంగం ఈ స్వార్థపర వర్గాలు సృష్టించే నిత్య నూతన కుతంత్రాలను అరికట్టడంలో, ఎదిరించడంలో అనేక ఇబ్బందులకు గురికావలసివచ్చింది. ఫలితంగా భూసంస్కరణల

చట్టాలు ఉద్దేశించిన లక్ష్యాన్ని పూర్తిగా సాధించలేదు. లక్షలాది ఎకరాల భూమి ఉచితంగా భూమిలేని నిరుపేదలకు దక్కవలసింది దక్కలేదు. భూస్వాములు కాలమార్పును గమనిస్తూ లక్షలాది ఎకరాల భూమిని భూసంస్కరణల చట్టాల పరిధి నుండి తప్పించడానికి బినామి క్రయ విక్రయాల ద్వారా మొదలు భూమిని దాచుకొన్నారు. తరువాత క్రమంగా జాగ్రత్తగా ఆ భూములను అమ్మి సొమ్ముచేసుకున్నారు. ఈ ప్రక్రియ గత 3 దశాబ్దాల కాలంలో పెద్దగా జరిగింది. కొద్దిగానైనా ఇంకా జరుగుతూనే వుంది. ఈ విధంగా భూస్వామ్యవర్గ ప్రయోజనం దెబ్బతింటూ, భూకేంద్రీకరణ గణనీయంగా సన్నగిల్లింది. సన్నకారు, చిన్నకారు రైతులు లక్షలాది సంఖ్యలో వ్యవసాయ రంగంలో ప్రవేశించారు. కౌలురైతులు పట్టాదారులుగా మారినారు. ఈనాడు ఆంధ్రరాష్ట్రములోని వ్యవసాయ కమతాలలో 90% మించిన కమతాలను సన్నకారు, చిన్నకారు కౌలు రైతులతో సహా సొంతసేద్యం చేసుకునే మామూలు రైతులేవున్నారు. వీరి స్వాధీనంలో సాగులోని భూమిలో సుమారు 90% ఉండటం యాదృచ్ఛికంగాదు. ఇది గత నాలుగు దశాబ్దాల సుదీర్ఘ నిరంతర రైతు ఉద్యమాల సత్ఫలితం.

ఆంధ్ర రాష్ట్ర వ్యవసాయ రంగములో భూసంబంధ పోరాటాలు చిరస్మరణీయమైన ప్రథమ అధ్యాయంగా ఉంటుంది. ఇందులో నుండే వ్యవసాయ అభివృద్ధి, వ్యవసాయ విస్తరణలు, బహుముఖ వ్యవసాయం, ఉత్పత్తి - ఉత్పాదకాల పెరుగుదల రెండవ అధ్యాయంగా కొనసాగుతుంది. 1956 నుండి 1966 వరకూ హరిత విప్లవానికి పూర్వదశగా గుర్తించవచ్చు. 1967 నుండి 1976 వరకూ హరిత విప్లవ దశగా పరిగణించవచ్చును. 1977 నుండి 1985 వరకూ హరిత విప్లవానంతర దశగా గమనించవచ్చు. ఈ మూడు దశలు కలిపి అంటే 1956 నుండి 1985 వరకూ 30 సంవత్సరముల వ్యవసాయ ప్రగతిని సమీక్షించుకోవచ్చును.

భారతదేశంలో 60వ దశకం మధ్యభాగంలో ప్రారంభమైన హరితవిప్లవం పంజాబ్, హర్యానా, పశ్చిమ యు.పి. ప్రాంతాలతో పాటు దక్షిణాది రాష్ట్రాలనన్నింటినీ ప్రభావితం చేసింది. ఆంధ్రదేశం ఈ హరిత విప్లవ ప్రభావములో క్రమక్రమంగా చేరుకున్నది. సాంప్రదాయసిద్ధమైన వ్యవసాయ పద్ధతుల స్థానే ఆధునిక వ్యవసాయ పద్ధతులను ప్రవేశపెట్టడమే హరితవిప్లవము యొక్క ముఖ్య పరిణామము. మేలు రకం విత్తనాలు ఎరువులు, క్రిమి సంహారక మందులు వాడకం, నీటి పారుదలను క్రమబద్ధం చేయడం, ఈ వ్యవసాయంలోని క్రొత్తదనానికి ముఖ్యాంశాలు. దీనితో పాటు రవాణా, మార్కెట్టు తదితర ప్రాతిపదిక సౌకర్యాలు కూడా ఈ సాంకేతిక మార్పులతో కూడిన వ్యవసాయానికి తోడ్పడినవి. ఈ కాలంలో ఆంధ్రరాష్ట్రములోని ముఖ్యమైన పంటలు తమ సహజ పరిమితులను దాటి ముందజవేసినవి. సగటు ఉత్పత్తి పెరగడమే కాక ప్రతి ఎకరా దిగుబడిగూడా పెరిగింది. హరిత విప్లవానికి తోడునీడగా అగుపించే ప్రభావము ప్రాంతీయ అసమానతలు. ఒక ప్రాంతం వేగంగా ముందజవేస్తే హరిత విప్లవ ప్రాతిపదిక సౌకర్యాలకు నోచుకోని వెనుకబడిన ప్రాంతాలు వెనుకనే వున్నాయి. ఈ అసమానతలను సరిచేయడం

ఒక ప్రధాన రాజకీయ సాంఘిక కర్తవ్యముగా ముందుకు వచ్చింది. రాష్ట్రములో సగటు సాగు భూమిలో 27% భూమిలో వరి పంట పండించడం జరుగుచున్నది. ఇది రాయలసీమలో 12%, తెలంగాణాలో 20% వుండగా సర్కారు జిల్లాలలో 44% వున్నది. పై ఉదహరించిన మూడు దశలు అనగా హరితవిప్లవ పూర్వము, హరిత విప్లవ కాలము. హరిత విప్లవానంతరం ఈ మూడు దశలలో ధాన్యపు పంట వివిధ రకాలుగా ఉన్నది. మొదటి దశలో వరిధాన్యం సాగుచేయు విస్తీర్ణములో పెరుగుదల రేటు సర్కారు జిల్లాలలో 2% వుండగా అది క్రమంగా తగ్గి మూడవ దశలో 1.34% చేరింది. సగటు సర్కారు జిల్లాలో ఈ విస్తీర్ణం పెరుగుదల రేటు 2.66% వుండినది. రాయలసీమలో వరిపంట విస్తీర్ణం పెరుగుదల మొదటిదశలో 2.29 వుండగా రెండవ దశలో తగ్గి 1.37% నకు చేరింది. మూడవ దశలో అసలు పెరుగుదల లేక వున్నది కూడా తగ్గి -3.72% నికి చేరింది. తెలంగాణా ప్రాంతంలో వరి విస్తీర్ణము మొదటి దశలో 1.51% నుండి రెండవ దశలో 1.41%నకు తగ్గి మూడవ దశలో మరింత తగ్గి 0.25%నకు చేరుకొన్నది. ఈ విధముగా రాష్ట్ర వ్యాపితముగా వరి విస్తీర్ణము పెరుగుదల రేటు మొదటి దశలో 1.89 వుండగా రెండవ దశలో తగ్గి 0.93%నకు చేరి మూడవ దశలో 0.38%నకు చేరింది. అదే విధంగా వరి ధాన్యములో ఉత్పత్తి సర్కారు జిల్లాలో మూడు దశలలో కూడా సగటు 2.79% వుండగా, రాయలసీమలో 1.82%, తెలంగాణాలో 0.91% మరియు రాష్ట్ర వ్యాపితంగా 2.92% వుండినది. ఉత్పాదకతను పరిశీలించగా మూడుదశలలో కూడా సర్కారు జిల్లాలలో 2.24% వుండి రాష్ట్ర వ్యాపితముగా 2.27%గా వుండగా రాయలసీమలో 1.76%, తెలంగాణా జిల్లాలలో 3.11%గా వున్నది. హరిత విప్లవ ఫలితంగా రాష్ట్ర వ్యాపితంగా ఉత్పాదకత మొదటి దశలో 1.47% వుండగా రెండవ దశలో 3.16% మరియు మూడవ దశలో 4.92% వుండడం గమనార్హం. వరి ధాన్యముతో పాటు మొత్తం కాయ ధాన్యాల పంటల విస్తీర్ణము కూడా రాష్ట్ర వ్యాపితంగా మొత్తం సాగు భూమిలో మొదటి దశలో 63.33% వుండినది. విస్తీర్ణములో పెరుగుదల లేదు. ఉత్పత్తి మరియు ఉత్పాదకతలలో కొంత పెరుగుదల జరిగింది. ఆహార ధాన్యాల ఉత్పత్తి హరిత విప్లవం తరువాత 8.78% చొప్పున పెరిగింది. మూడవ దశలో తగ్గి 3.59%నకు చేరింది. ఈ పెరుగుదల సర్కారు జిల్లాలలో గణనీయముగా నుండి, రాయలసీమ, తెలంగాణా ప్రాంతములలో కొద్దిపాటిగానున్నది. ఈ పరిశీలన ఈ క్రింది విషయాలను స్పష్టపరుస్తున్నది. ఈ కాలములో వరితోపాటు ఆహార ధాన్యాల విస్తీర్ణములో పెరుగుదల లేదు. కొద్దిగా తగ్గింది కూడా. మొదటి దశ కంటే రెండవ దశ అయినా హరితవిప్లవ కాలంలో ఉత్పత్తి, ఉత్పాదకత బాగా పెరిగింది. హరిత విప్లవానంతర కాలంలో పై పెరుగుదల రేటు నిలకడగా నుండటమే మరింత పెరగడమే కాక కుదించుకు పోతుంది. ఉత్పత్తి పెరుగుదల తాత్కాలికమైపోయింది. వ్యవసాయం గిట్టుబాటుగా నుండకపోవడము మాత్రమే ఈ పెరుగుదల రేటు కుదించుకు పోవడానికి మూలకారణము.

నూనె గింజల ఉత్పత్తి ఆంధ్ర రాష్ట్రములో సాగు భూమిలో 14.87 శాతము విస్తీర్ణములో చేయబడుచున్నది. ఒక్క వేరుశనగనే 10.01% విస్తీర్ణములో పండించబడుచున్నది. రాయలసీమలో ఈ పంట ప్రధానంగా నుండి సాగు భూమిలో 25% విస్తీర్ణములో వేయబడుచున్నది. సర్కారు జిల్లాలలో ఇది 4.75%, తెలంగాణాలో 5.83% విస్తీర్ణములో పండించబడుచున్నది. హరిత విప్లవానంతర కాలంలో నూనెగింజల ఉత్పత్తి పెరుగుదల రేటు రాయలసీమలో 4.88% వుండగా తెలంగాణాలో 9.18% నుండడం గణనీయమైనది. మొత్తం మూడు దశలలో కూడా ఈ పెరుగుదల రాష్ట్ర వ్యాపితంగా 1.63% నుండినది. మొదటిదశలో రాష్ట్రములో నూనెగింజల ఉత్పత్తి పెరుగుదల రేటు (మైనస్) -4.38% వుండగా రెండవ దశలో పెద్దమార్పువచ్చినది. ఈ పెరుగుదల రేటు 2.84%నకు చేరుకొన్నది. మూడవ దశలో ఈ పెరుగుదల రేటు మరింత పెరిగింది. అన్ని ప్రాంతాలలో పెరిగింది. రాయలసీమలో 7.4% వుండగా, సర్కారు జిల్లాలలో 10.71%నకు పెరిగింది. సాగు భూమి విస్తీర్ణములో పెరుగుదలతో పాటు ఉత్పత్తిలో కూడా పెరుగుదల స్పష్టముగా కనబడుచున్నది. వేరుశనగ ఉత్పత్తి పెద్దగా ముందంజవేయడం ఇంకా సాధించవలసి యున్నది.

రాష్ట్రములోని సగటు సాగు భూమిలో 1.07 శాతము చెరకు పంట పండించబడు చున్నది. సర్కారు జిల్లాలలో 1.67 శాతము, రాయలసీమలో 0.73 శాతము తెలంగాణాలో 0.72 శాతము పండించబడుచున్నది. మొత్తం కాలములో చెరకు పంట విస్తీర్ణము సర్కారు, రాయలసీమ జిల్లాలలో 2.63 శాతము మరియు 2.97 శాతము ప్రతి సంవత్సరము పెరుగుచున్నది. పంట ఉత్పాదకతలో పెరుగుదల రాష్ట్ర వ్యాపితంగా తగ్గి (మైనస్)-1.33 శాతమునకు చేరుకున్నది. ఉత్పత్తి మూడు ప్రాంతాలలో పెరిగినది. సర్కారు జిల్లాలో ఈ పెరుగుదల రేటు 2.13 శాతము, రాయలసీమలో 2.73 శాతము, తెలంగాణాలో 1.31 శాతము. ఈ విధంగా రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా 1.97 శాతము వున్నది. చెరుకు పంటలోని ఉత్పత్తికి మూలకారణం పంట విస్తీర్ణము పెరుగుదల మాత్రమేకానీ పంటలోని ఉత్పాదకత పెరుగుదల మాత్రము కాదని తెలుస్తున్నది. సాంకేతికంగా, శాస్త్రీయంగా చెరకు విత్తనం, ఎరువులకు సంబంధించిన ప్రయోగాల ఫలితాలు చెరుకు రైతుల వరకూ చేరి తత్ఫలితంగా ఉత్పాదకత రేటు పెరగవలసియుంది. అప్పుడు చెరకు ఉత్పత్తి ముందంజ వేయగలుగుతుంది.

సాగు భూమి 1.51 శాతము విస్తీర్ణములో పొగాకు పంట పండించబడుచున్నది. ఇందులో 3.25 శాతము సర్కారు జిల్లాలో, 0.53 శాతము రాయలసీమలో 0.48 శాతము తెలంగాణాలో పండించబడుచున్నది. అన్ని దశలలో సాగుభూమి పెరుగుదల రాయలసీమలో 5.19 శాతము, తెలంగాణాలో 3.12 శాతము నుండి రాష్ట్ర వ్యాపితంగా 1.08 శాతము నుండినది. ఉత్పాదకతలో పెరుగుదల సర్కారు మరియు తెలంగాణా జిల్లాలో 4.13 శాతము మరియు 1.73 శాతము వుండగా రాయలసీమలో (మైనస్)

-0.95 శాతము వుండడం గమనార్హం. మొత్త కాలంలో ఉత్పత్తి పెరుగుదల 1.67 శాతము వుండినది.

అన్ని పంటలు, ఆహార వాణిజ్య పంటలు హరిత విప్లవ కాలంలో గణనీయంగా పెరిగినవి. అయినా ఈ పెరుగుదల రేటు తరువాత కాలంలో తగ్గుముఖం పట్టినవి. వరి పంటకు మినహాయిస్తే ఇతర పంటలలో పెద్ద ముందజ కనబడటము లేదు సరికదా ఉత్పాదకత రేటు క్రమంగా తగ్గుముఖం పట్టింది. హరితవిప్లవ ఫలితంగా మెట్ట పంటలపై ఆధారపడే రాయలసీమలో ఆహార ధాన్యాల ఉత్పత్తిలో చెప్పుకోదగిన మార్పురాలేదు. ఇక్కడ వ్యవసాయ పూహములోనే మౌళికమైన మార్పును తెచ్చి ఊట చెరువులు, ఆనకట్టలు మొదలగు కట్టడాల ద్వారా అనావృష్టిని ఎదిరించగలగాలి. సాంకేతికపరమైన మెట్ట సేద్యము ద్వారా ఉత్పత్తి ఇనుమడించాలి. ఈవిధంగా ఉత్పత్తిలో ప్రాంతీయ అసమానతను తగ్గించాలి. హరిత విప్లవానికి కారణభూతమైన మేలు రకపు విత్తనాలు, మంచి ఎరువులు, క్రిమి సంహారక మందులు, నీటి వనరులు, పరపతి సౌకర్యాలు మరియు మార్కెట్లు సదుపాయాలు గిట్టుబాటు ధరలు ఉన్నప్పుడే సత్ఫలితాలను ఇవ్వగలుగుతాయి. ఈ ఫలితాలు నిలకడగా వుంటాయి. వ్యవసాయం చేసే సామాన్య రైతాంగం యొక్క ఆర్థిక సౌష్ఠవానికి దోహదం చేస్తాయి. ఏది ఏమైనా వ్యవసాయ ఉత్పత్తి యొక్క విలువ రాష్ట్రములో 1956-67లో అప్పటి ధరల ప్రకారం 380 కోట్ల రూపాయలు వుండగా 1987-88 నాటికి ఈ విలువ పెరిగి 6,290 కోట్ల రూపాయలు చేరు కున్నది. ఈకాలంలో తగ్గిన రూపాయి విలువను దృష్టియందుంచుకొన్నప్పటికీ ఈ పంటల విలువ పెరుగుదలలో గొప్ప మార్పు స్పష్టమగుచున్నది. రాష్ట్రములోని 70 శాతము జనాభా వ్యవసాయంపై ఆధారపడుచూ రాష్ట్ర ఆదాయములోని 38 శాతము వ్యవసాయం ద్వారా సాధించబడుచున్నది.

వ్యవసాయంపై అధిక పెట్టుబడిని వెచ్చించి సాంకేతిక, శాస్త్రీయ నైపుణ్యాన్ని నిరంతరం వినియోగిస్తూ ఉత్పత్తిని సాధిస్తూ దాని ఫలితాల మూలంగా రైతాంగం వారి చుట్టూ వుండే శ్రామిక వర్గం యొక్క జీవన ప్రమాణాలను పెంచుకోవలసిన అవసరం వున్నది. వ్యవసాయరంగంపై మొదటి మూడు ప్రణాళికలలో వరుసగా 12.70 శాతము, 19.81 శాతము మరియు 22.51 శాతము పెట్టుబడిని వినయొగించడం జరిగింది. ఆ తరువాత పంచవర్ష మరియు వార్షిక ప్రణాళికలలో ఈ కేటాయింపులు తగ్గినవి. 7వ ప్రణాళికా కాలంలో వ్యవసాయరంగం పై 10.10 శాతము కేటాయింపడము జరిగింది. నీటి పారుదల మరియు విద్యుచ్ఛక్తి కేటాయింపులు అన్ని ప్రణాళికలలో గూడా 50 శాతము మించిన కేటాయింపులు చేయడం జరిగింది. వ్యవసాయం, నీటిపారుదల విద్యుచ్ఛక్తి రంగాలన్నీ కలిపితే పెద్దమొత్తాల కేటాయింపులే జరిగాయి.

పై సుదహరించిన కొన్ని ముఖ్యమైన పంటలలో సాధించిన ప్రగతితోపాటు ఇతర వాణిజ్య పంటలు, నూనె గింజలు, పప్పు ధాన్యాల ఉత్పత్తిలో కూడా గణనీయమైన

ప్రగతి సాధించడం జరిగింది. నూనెగింజలు పప్పుధాన్యాల ఉత్పత్తిలో పెరుగుదల ఇంకా మందకొడిగా వున్నది. ఈ రంగంలో అధికోత్పత్తి వంగడాలను నిర్ధారణచేసి వినియోగించడంలో చెప్పుకోదగిన ముందంజవేయడం లేదు. ఇంకా పరిశోధనలు జరుగుచున్నవి. సాధించిన నైపుణ్యత ఆచరణలోకి రాలేదు. ఉత్పత్తి ఉత్పాదకతల పెరుగుదలలో ప్రతిబింబించడం లేదు.

వ్యవసాయ రంగం కేవలం ఆహార ధాన్యాలు, వాణిజ్య పంటల ఉత్పత్తి వరకే పరిమితం కారాదు. ఆంధ్ర రాష్ట్రంలో గత నాలుగు దశాబ్దాల సుదీర్ఘ కాలంలో పశుపోషణ, పాడిపరిశ్రమ కోళ్లపెంపకం, పండ్లతోటలు, కూరగాయలు, పూలతోటలు పెద్దగా వ్యాపకంలోకి రావడం జరిగింది. పట్టు పరిశ్రమ బహుళంగా అభివృద్ధి చెందుతున్నది. సుమారు 800 కి.మీ. గల సముద్ర తీరంలో, నదులు చెరువులలో చేపల పెపకం వ్యాపకంగా జరిగింది. ఆధునీకరించడం కూడా జరుగుచున్నది. ఇవన్నీ కలసి వ్యవసాయ రంగం సుమారు 87 శాతము గ్రామీణ శ్రామికులకు ఉపాధికలిపించే ప్రధానరంగంగా పరిణితిచెందింది. అయితే అభివృద్ధితో పాటు అభివృద్ధి సమస్యలు ఉత్పత్తిదారులను వేదించుచున్నవి. పెట్టుబడి సమస్య, శీతలీకరణ సౌకర్యాలు, గోడౌన్ల సమస్య, మార్కెట్ ఎగుమతుల సమస్యలు ఇనుమడించుచున్నవి. ఇందులో స్వావలంబన ఆధారంగా ఉపాధికల్పించుకునే వారు పెద్దవారితో పోటీలో నిలువలేని పరిస్థితి ఏర్పడింది. ప్రభుత్వం చిన్న యూనిట్లతో సహా అన్నింటిపై సమస్యల పరిష్కారములో ప్రత్యేక తోడ్పాటు, సంరక్షణ కల్పించాలని వీరంతా ఆందోళన చేస్తున్నారు. భారతదేశం ఈనాడు తన స్వంత అభివృద్ధి మార్గాన్ని నిశ్చయించుకుని ధైర్యసాహసాలతో ముందడుగు వేయవలసియున్నది. ఆంధ్ర దేశం ప్రత్యేకంగా ఈ దిశలో నిర్ణయానికి వచ్చి కృతనిశ్చయంతో సాగిపోవడానికి అనువైన పరిస్థితులున్నవి. సుదూర భవిష్యత్తులో కూడా వ్యవసాయ రంగమే ప్రధాన మానవ శక్తి వినిమయరంగంగా నిలిచే భౌతిక పరిస్థితులు మున్ముందున్నవి. వ్యవసాయ రంగానికి సాంకేతిక, శాస్త్రీయ నైపుణ్యతలతో ఆధునీకరించబడిన వినూత్న బహుముఖ వ్యవసాయరంగానికి, గౌరవకర ప్రతిపత్తిని సంతరింపచేసి యువతరం ఖచ్చితంగా ఈ రంగాన్ని ఎన్నుకొని తమ సృజనాత్మక శక్తియుక్తులను, విద్యా, విజ్ఞాన ప్రతిభాపాటవాలను ఉపయోగించి తమ భవిష్యత్తును, రాష్ట్ర దేశ భవిష్యత్తును తీర్చిదిద్దవలసిన బృహత్తర కర్తవ్య నిర్వహణ చేసి తీరుతుందనడములో సందేహము లేదు. ఆంధ్రప్రదేశ్ చారిత్రకంగా అనతికాలంలోనే నిజమైన అన్నపూర్ణగా, అష్ట ఐశ్వర్యాలతో తులతూగి కష్టజీవుల కర్మభూమిగా ప్రవర్థమానం అవుతుంది.

